

UNIVERSITY GOCE DELCEV – STIP
FACULTY OF LAW

STUDENT'S
SOCIAL
SCIENCE
JOURNAL

YEAR 2018, ISSUE NUMBER 5

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF LAW**

ISSN 2545-4021

**STUDENT'S
SOCIAL
SCIENCE
JOURNAL**

ISSUE 5

VOLUME IV

YEAR 2018

STUDENT'S SOCIAL SCIENCE JOURNAL
FACULTY OF LAW
UNIVERSITY GOCE DELCEV – STIP

Year 2018, Issue Number 5
ISSN 2545-4021

Publisher:

prof. Jovan Ananiev, Ph.D

Editorial Board

prof. Blažo Boev, Ph.D
prof. Liljana Gudeva – Koleva, Ph.D
Risto Kostruranov, LL.M
prof. Jovan Ananiev, Ph.D
Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph.D

International Editorial Board

Ivan Ilic

Faculty of Law, University in Nis, Serbia

Agim Nuhii

Faculty of Law, State University of Tetovo, Macedonia

Dunja Duić

Faculty of Law in Osijek, Croatia

Olga Koshevaliska

Assistant professor at the Faculty of Law
Goce Delchev University in Shtip, Macedonia

Elena Maksimova

Teaching assistant at the Faculty of Law,
Goce Delchev University in Shtip, Macedonia

Ana Nikodinovska Krstevska

Assistant professor at Faculty of Law,
Goce Delcev University in Shtip, Macedonia

Olga Sidenko

Senior lecturer in political science at Voronezh state University,

Lecturer at Voronezh State University, Russia

Dimitar Apasiev

Assistant professor at the Faculty of Law,
University Goce Delcev – Shtip, Macedonia

Andon Majhoshev

Assistant professor at the Faculty of Law,
University Goce Delcev – Shtip, Macedonia

Darya Schegllova,

Senior lecturer in political science at Voronezh state University,

Lecturer at Voronezh State University, Russia

Boryana Aleksandrova

Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria;

Faculty of Law, Department for International Law and International Relations, Bulgaria

Giorgia Bevilacqua

National Research Council, Institute for Research on Innovation and Services for
Development⁴, Italy

Nives Mazur Kumrić

Faculty of Law, University of Liège, Belgium

Editorial Staff

Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph. D

Ass. Elena Maksimova, LL.M.

Elena Trajkovska, Student

Kire Ivanov, Student

Editor in chief

Ass. Prof. Ana Nikodinovska Krstevska, Ph. D

Language editor

Vesna Ristova

(Macedonian language)

Technical editor

Slave Dimitrov

Address of the Editorial office

University Goce Delcev – Stip

Faculty of Law

ul. "Krstev Misirkov" 10-A, P.O. BOX 201

P.O. Box 201, 2000 Stip

Republic of Macedonia

СОДРЖИНА

БОЖИНОВА Анита

Примената на современите политички теории во делови од
статутите на некои од политичките партии во Р. Македонија5

ЃУРОВА Даниела

Современ синдикализам: проблеми и тенденции13

ДОНЕВА Наташа

Еволуцијата на казненото право низ призмата на историските рамки25

ДОНЕВА Наташа, КОЦЕВА Анастасија

Продор на современиот концепт за сурогатство низ
државната легислатива39

КИТАНОВСКА Росана

Справување со криминалот од омраза во македонското општество49

КИЦЕВ Марјан

Социолошки поим за јавниот ред и мир63

МИЛЕВ Благој

Влијанието на изборниот колегиум врз претседателските избори во САД71

МИЦЕВСКА Каролина

Социјалните медиуми - важен фактор за комуникацијата
и јавното мислење83

НЕДКОВ Даниел

Физичка и душевна болка како видови на нематеријална штета91

ПЕТРОВСКИ Филип

Авторски права и нивната заштита99

СТАМЕНКОВСКА Марина

Органите и интерната комуникацијата во единиците на
локалната самоуправа109

ТАСЕВ Лазар

Правата на обвинетиот119

ТРАЈКОВСКА Елена, ИВАНОВ Кире, СПИРОВА Христина

Студентските права наспроти студентската реалност129

ТРАЈКОВСКА Елена
ИВАНОВ Кире
СПИРОВА Христина

УДК: 316.663.5:316.485.22-057.875

СТУДЕНТСКИТЕ ПРАВА НАСПРОТИ СТУДЕНТСКАТА РЕАЛНОСТ

Апстракт: Студентите денес се креатори на нашето утре. Самиот ваков факт говори за круцијалната потреба на една држава да развие образовен систем кој ќе нуди квалитетно образование и еднаков третман за сите студенти. Квалитетот на образовниот систем на државата се одразува во квалитетот на импактот кој студентите ќе го имаат во општеството и во креирањето на неговата иднина. Да се овозможи реализирање на успешни студенти произлезени од висококвалитетен образовен систем значи создавање на генерации со прогресивни идеи за напредок на општеството. Искуството кое го нуди образовниот систем ги оформува ставовите, идеите и целите на студентите, што понатаму влијае на сликата на студентите за важноста која тие ја имаат во општеството и за нивната (не)способност да издејствуваат промени. Тргувајќи од овде, овој труд се фокусира на тоа какви се условите во Р. Македонија за студентите, каква е состојбата во последните неколку години, како и колку државата ги мотивира студентите да се вклучат во креирањето на иднината на општеството.

Клучни зборови: *студенти, образование, еднаков третман, квалитет.*

TRAJKOVSKA Elena
IVANOV Kire
SPIROVA Hristina

UDK: 316.663.5:316.485.22-057.875

STUDENT RIGHTS VERSUS STUDENT REALITY

Abstract: Today's students are the creators of our tomorrow. This very fact speaks about the crucial need of a state to develop an educational system that will offer quality education and equal treatment for all students. The quality of the education system of the state is reflected in the quality of the impact that students will have in the society and in the creation of its future. To enable successful students to emerge from a high quality educational system means generating generations with progressive ideas for the advancement of society. The experience offered by the education system shapes students' attitudes, ideas and goals, which further influences the image of students about the importance they have in society and their (in)ability to make changes. Starting from here, this paper focuses on what are the conditions in the Republic of Macedonia for students, what is the situation in the last few years, and how much the state motivates students to engage in creating the future of society.

Keywords: *students, education, equal treatment, quality*

Студентите отсекогаш биле движечка сила во општеството и играле важна улога во подобрување и зацврстување на правните и политичките системи на државите. Тие се носители на нови идеи и ги препознаваат празнините и недостатоците во едно општество, врз основа на што пак даваат придонес со креативни решенија за постоечки проблеми и идни перспективи. Ова значење особено им се придава во денешното општество, во ера на интернет и глобализација, каде студентите ја претставуваат врската

помеѓу правото, политиката и општеството како на домашната, така и на светската сцена.

Вошност, преку протестите како еден од најпопуларните инструменти на изразување на несогласување со социјално-општествените и политичките случувања во едно општество, студентите изнаоѓаат начини како да се спротивстават на конзерватизмот и на општествените притисоци кои ги носи секое време. Низ историјата ќе се потсетиме на пример, на протестите во Франција од мај 1968 г., со кои започна бранот на различните социјални движења насекаде низ светот. Протестите на студентите и на работничката класа беа насочени кон остварување на поголеми граѓански и студентски права, искоренување на класната дискриминација и спротивставување на капитализмот, и истите придизвикаа т.н. културолошка, сексуална но пред сè политичка револуција во општествените поредоци на засегнатите земји. Така што од една конзервативна и патерналистичка држава, протестите придонесоа за подигнување на нивото на заштита и на остварување на човековите права согласно нивните поставени идеали. Пандан на она што се случуваше на француско тло, се случи и на територијата на поранешните југословенски простори. Имено, истата 1968 г. во Белград се организираа манифестации како „Караван пријателства ‘68“ и „Микрофон је ваш“, од страна на Младинскиот дом во Белград и весникот Вечерње новости, чии цели ги остваруваа барањата прокламирани со француските протести.

Во духот на студентските револуции и борбата за поголеми човекови права, беа и студентските протести во Македонија од 2014 година. Имено, во 2014 година бевме сведоци на студентските протести, кои беа резултат на предлог од страна на МОН на тогашните законски измени на високото образование.

Тргувајќи од тоа, во овој труд ќе се истражуваат правата на македонските студенти наспроти Студентската реалност во Република Македонија.

Студентите уживаат права кои се пропишани во согласност на Уставот на Република Македонија, статути на универзитетите, како и правилници. Имено, во согласност со Уставот на РМ е нагласено дека секое лице има право на образование, и дека истото е достапно на секого под еднакви услови.¹ Освен тоа, граѓаните имаат право, под услови утврдени со закон, да основаат приватни образовни установи во сите степени на образованието, освен во основното образование. Ваквото право е загарантирано согласно Уставот на РМ. Покрај можноста секое лице да биде образовано, кога станува збор за високото образование во Република Македонија, мора да се почитува фактот

¹ член 44, Устав на РМ.

дека секој универзитет ужива автономија, која истата е загарантирана согласно Закон.² Државјаните на Република Македонија имаат под еднакви услови право на образование на високообразовните установи во Република Македонија. Исто така и странските државјани³ можат, со примената на начелото на заемност, да се образуваат на високообразовните установи под еднакви услови како и државјаните на Република Македонија.⁴ Но освен тоа, Законот за високо образование нагласува дека за време на работата на високообразовните институции, се врши обезбедување и оценување на квалитетот на високото образование кое го врши одборот за акредитација и евалуација на високото образование.

Според член 69⁵ евалуацијата од страна на одборот се врши преку евалуациски методи како надворешна евалуација, самоевалуација, како и преку системот на оценување на квалитетот на академскиот кадар. При вршењето на надворешната евалуација заради обезбедување на воедначен квалитет на високото образование на единствениот европски простор за високо образование, се применуваат прифатените постапки и стандарди и водичот (насоките) кои се применуваат од Европската асоцијација за евалуација во високото образование (ENQA) и од други институции, организации и асоцијации кои ги воспоставуваат и применуваат европските стандарди и упатства за евалуација за вршење на надворешна евалуација, како и услугите на признати меѓународни организации и асоцијации кои вршат обезбедување на квалитетот на високото образование. Надворешната евалуација, по правило, ја вршат комисији по одделни подрачја и области составени од најмалку три професори од меѓународно признати универзитети во звања еквивалентни на звањата вонреден професор и редовен професор и со најмалку тригодишно искуство во вршење на надворешна евалуација, а додека еден од членовите на комисијата е претседател на комисијата.

Што се однесува до студентите и студентските права, студентите имаат права и обврски утврдени со закон, статут и со актите на Универзитетот⁶.

Студентите од 3 (трите) циклуси на високото образование, кои се: без родители, слепи, глуви, инвалиди од прва и втора група, мајки со деца до шестгодишна возраст и хоспитализираните имаат право на полагање на испити во дополнителни испитни рокови, најмалку двапати во текот на годината. Но, покрај тоа, сите студенти имаат право да формираат студентски парламент, со цел заштита на студентските права. Студентскиот правобранител ги штити законските права на студентите и правата утврдени со актите на Универзитетот и единиците кога истите им се повредени од страна на Универзитетот и единиците, како и од лица вклучени во наставно-образовниот процес. Парламентот постапува по претставки од студент поединец, група на студенти и од Студентскиот парламент на одделните единици во состав на Универзитетот.⁷ Секој студент, доколку ги исполнува условите согласно Статутот на Универзитетот, има право на паралелно студирање, премин од едни кон други студии, преминување помеѓу

² член 11, Закон за високо образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 35/2008; 103/2008; 26/2009; 83/2009; 99/2009; 115/2010; 17/2011; 51/2011; 123/2012; 15/2013; 24/2013; 41/2014; 116/2014; 130/2014; 10/2015; 20/2015; 98/2015; 145/2015; 154/2015 и 30/2016).

³ Во случај да не се применува начелото на заемност, тогаш странските државјани можат да се образуваат во РМ под услови кои поблиску ги утврдува високообразовната установа.

⁴ чл. 7, ст. 1, ст. , Закон за високо образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 35/2008; 103/2008; 26/2009; 83/2009; 99/2009; 115/2010; 17/2011; 51/2011; 123/2012; 15/2013; 24/2013; 41/2014; 116/2014; 130/2014; 10/2015; 20/2015; 98/2015; 145/2015; 154/2015 и 30/2016).

⁵ Закон за високо образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 35/2008; 103/2008; 26/2009; 83/2009; 99/2009; 115/2010; 17/2011; 51/2011; 123/2012; 15/2013; 24/2013; 41/2014; 116/2014; 130/2014; 10/2015; 20/2015; 98/2015; 145/2015; 154/2015 и 30/2016).

⁶ согласно член 323, Статутот на Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Македонија.

⁷ ст.1, чл. 332, Статутот на Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Македонија.

студентски програми или преминување на други универзитети, како и признавање на испити и други студиски обврски, во случај на преминување од еден кон друг универзитет на студентот, како и слободен пристап на библиотека. Меѓутоа во случај на повреда на должностите и неисполнување на обврските на студентот. Во ваков случај може да му се изрече дисциплинска мерка. Дисциплинските мерки ги изрекува дисциплинска комисија.⁸ За компарација со македонскиот едукативен систем, во однос на правата на студентите, преку мало истражување кое го направивме, како најблиска балканска држава во однос на правата на студентите, ја зедовме Романија. Примерно, во Романија, студентите ги уживаат следните права и тоа:

- право на квалитетно образование;
- право на социјален развој;
- право на личен развој;
- еднаков третман кон сите студенти;
- право на студентите да се вклучуваат во институционалните одлуки;
- право на здравствено осигурување;
- можност за трансфер од еден кон друг универзитет;
- право на заштита на студентските информации итн.

Освен тоа, студентите имаат право на стипендии, кои се доделуваат од страна на државата, но и од страна на различни едукативни организации. На странските студенти им се овозможува целосна стипендија од владата, а како најлесен и најпознат начин за тоа е преку Еразмус +. Како и во Р. Македонија, така и во Романија постојат три циклуси на студирање. Првиот циклус е сосавен од 6, 8 и 12 семестри односно 3, 4 или 6 години. Мастер студиите се со 2 или 4 семестри, а од кога студентот ги завршува, се стекнува со звање – магистер, а за истото добива диплома за завршени магистерски во одредена област. И за крај, третиот циклус студии трае од 3 до 4 години, преку истражувачка работа, полагање на испити, и за крај пишување на докторски труд⁹. Всушност докторските студии, во Романија се последниот степен на студирање, компаративно земамо со Македонија, и двете држави имаат доста сличен систем на студирање.

Кога станува збор за студентите, со оглед на фактот дека студентите секогаш биле движечката сила во општеството, не ретко се наоѓаат во ситуација тие на свој грб да преземаат „одлуки“, како би имале подобрување на општествениот живот во државата. Така, како еден краток пример, со што студентите се индикатор за неправилностите во државата, но и нивниот труд да се остварат нивните права се протестите во 2014 година. Имено, во тоа време, беа предложени две новини кои се планираа во високото образование – државен испит по втора и четврта година на студиите и приемен испит за странски студенти. Ама сепак, тоа придонесе до револт кај самите студенти, со што заедно со професорите излегоа на протести. Затоа што високото образование ужива автономија која не смее да се загрози од страна на актуелната политичка фотелја. Протестите кои траеја со месеци, спиењето по универзитетските згради, бруталноста која беше присутна цело време, придонесе за остварување на студентскиот глас. Покрај повеќе илјади студенти, низ улиците на главниот град, Скопје маршираа и десетици професори од универзитетите. Имено, во согласност со Законот за високо образование, просторот на универзитетите и на самостојните високообразовни установи е неповредлив, со што полицијата и другите државни органи на безбедност не можат без согласност на ректорот, односно директорот или на лице овластено од нив, да влегуваат

⁸ за видовите на дисциплинските мерки или повеќе информации, провери Сатут на Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Македонија.

⁹ <<<http://www.euroeducation.net/prof/romco.htm>>> консултирано на ден 21.4.2018.

во универзитетскиот простор.¹⁰ Сите заедно беа против најавените нови реформи во образованието, особено против екстерното тестирање наметнато од страна на Министерството за образование и наука¹¹. Имено, на овие протести имаше над 10 илјади демонстранти¹², па и беше прогласен за најмасовниот студентски протест од осамостојувањето на Македонија. За време на протестите, полицијата апсеа и притвори студенти од Студентскиот пленум. Веќе уште на четвртиот ден беа уапсени осуммина, а двајца изведени пред истражен судија и одредена мерка, осумдневен притвор. Всушност тој ден од студентските протести, студенти го блокираа главниот булевар во Скопје, Партизански одреди, во делот пред градската библиотека „Браќа Миладиновци“. Со книги в рака, тие протестираа против насилниот упад на специјални полициски служби во градската библиотека што се случи во вечерните часови на 5 мај 2015 година. Во лов на демонстранти, полицијата брутално им влегла во библиотеката, со што тепале и повредиле неколкумина студенти под изговор дека студенти не учат по 23 часот.¹³ И покрај сето тоа насилство, после неколку месеци активно протестирање, се донесе одлука да нема екстерно тестирање на факултетите.

Сплотени против намерата на владата да воведо задолжително екстерно тестирање, односно државен испит на факултетите, во 2014 година, во Република Македонија беше создаден Студентски пленум, односно студентска иницијатива за одбрана на правата на студентите, која истата се бори против неправда и влијанија од политичките партии. Имено, студентите започнаа масовно да излегуваат на демонстрации, па со тоа се случи најголемиот студентски протест во Република Македонија. Покрај студентите маршираа и професорите кои се организираа во Пленум, по теркот на Студентскиот пленум. Протестите почнаа од скопскиот универзитет, а потоа се проширија и низ целата држава. За прв пат во историјата на Македонија, во знак на протест, Студентскиот пленум, ги окупираше факултетите во Скопје, каде што студентите со денови пренокуваа внатре. Покрај многу притисоци и закани, студентите успеаја да издејствуваат повлекување на предлог-законот за високо образование.

Градовите во коишто се сконцентрирани високообразовните институции станаа втори домови за илјадници студентите кои доаѓаат од други места. Од таа причина, квалитетот на животот кој студентите го имаат во студентските градови е особено круцијално прашање. Реалноста е дека оние студенти кои располагаат со доволни финансиски средства можат да си приуштат приватно сместување, меѓутоа, добар дел од студентите во Р. Македонија своите студентски денови ги поминуваат во студентските домови.

Во 2015 година студентите добија добра вест дека ќе следува реновирање на студентските домови, кое реновирање беше реализирано во студентскиот дом „Гоце Делчев“ и делумно во домот „Кузман Јосифовски – Питу“.

Иако ваквото реновирање навидум ја подобри сликата за студентските домови, сепак позадината на реновирањето и бројните сведоштва за животот во студентските домови не враќаат во реалноста. Долги години пред реновирањето, студентите, конкретно во студентскиот дом „Гоце Делчев“ не ги уживаа ни најосновните услови. Ова се фотографии од состојбата на студентскиот дом после реновирањето:

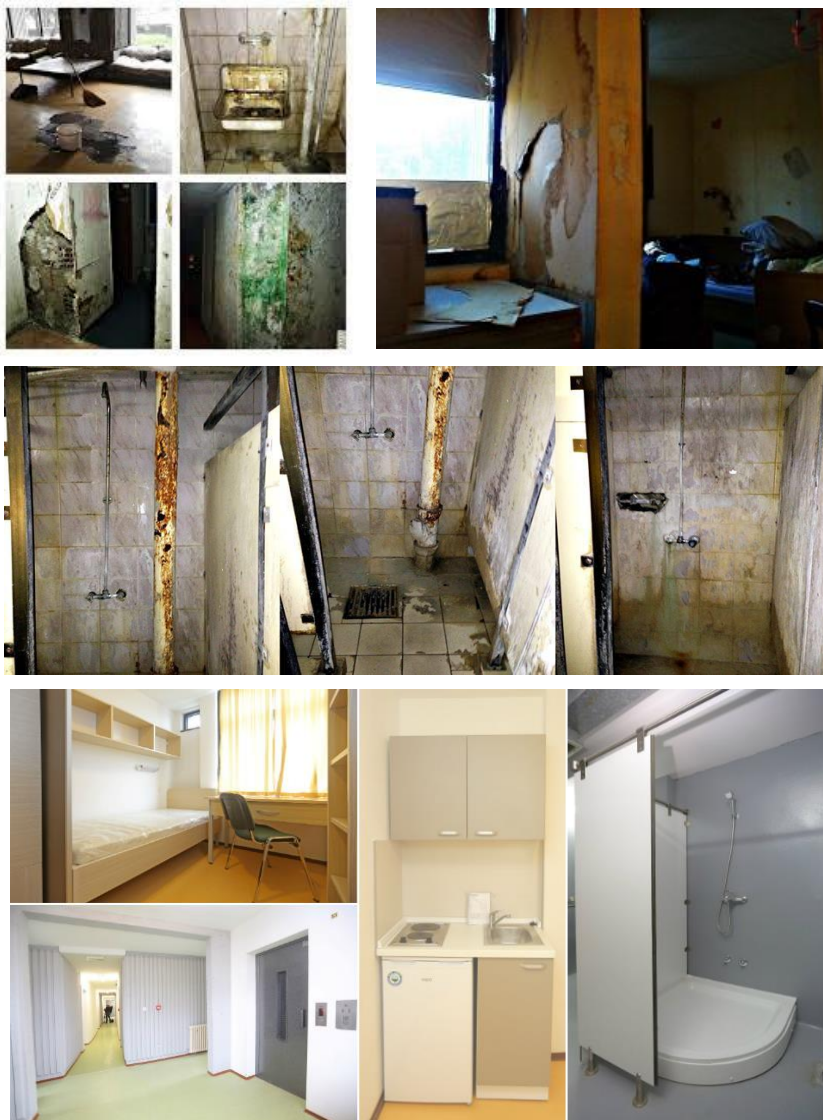
¹⁰ меѓутоа може да се влезе во Универзитетските простори, само во одредени случаи, како што се спречување на извршување на кривично дело, на непосредно што претстои или започнато кривично дело, за задржување на неговиот сторител, како и во случај на природни и други непогоди (пожар, поплава и слично).

¹¹ <<<http://prizma.mk/najmasovni-studentski-protesti-sega/>>> консултирано на ден 12.3.2018.

¹² Јордановска М., Студентите протестираат: „Вистината е на наша страна“, 2014, декември, извор <http://prizma.mk>

¹³ <<<http://protestiram.info/?p=86>>> консултирано на ден 12.3.2018.

Меѓутоа пред само 2 години студентите живеела вака:

Државниот завод за ревизија во ревизорскиот извештај¹⁴ од 2015 година врз основа на извршен увид во студентските домови „Скопје“ и „Пелагонија“ во Скопје, „Кочо Рацин“ во Битола и „Никола Карев“ во Охрид, утврдила несоодветни услови за домување во истите, додека домот „Невена Георгиева Дуња“ поради особено несоодветните услови повеќе не е отворен за сместување на студенти. Моменталната

¹⁴ <<<http://faktor.mk/revizorski-izveshtaj-za-studentskite-domovi-haos-vo-podelbata-na-legla-se-spie-vo-kujini-i-ruinirani-sobi/>>> консултирано на ден 15.03.2018

ситуација за дел од студентите оди во прилог, но останатиот дел од студентите ги остава во незавидна состојба. Студентите кои моментално престојуваат во реновираните домови се задоволни од условите, особено земајќи ја во предвид состојбата во која порано се наоѓаа домовите, меѓутоа студентите од останатите домови сè уште не се во можност да имаат непречен тек на студентскиот живот. Овие студенти, во 2017 година сè уште немаат топла вода во студентските домови, немаат греење во собите и учат на свеќи.

Неодамна во студентскиот дом „Стив Наумов“ беа поплавени неколку соби, при што во реакцијата за настанот од домот открија дека средства за санирање од било каков вид последен пат за овој дом биле издвоени во 2008-та година, што е и причина за поплавите и другите непогодности кои им се случуваат на студентите во студентските домови.

Генерално, иако реновирањата во 2015 станаа надеж за соодветен студентски живот за студентите и беа чекор напред од она што претходеше, сепак постои голем простор за подобрување на условите во студентските домови и создавање можност да студентите ги имаат соодветните усови за задоволување на потребите во едно современо живеење. Иако условите кои ги нудат студентските домови е прашање кое секогаш оди во прв план, сепак постои уште едно важно прашање кога станува збор за студентските домови во Р. Македонија, а тоа е распределувањето на сместувачките капацитети.

За голем дел од студентите кои аплицирале за сместување во студентските домови, условите за добивање на соба се крајно нетранспарентни. Според кажувањата на студенти сместени во домовите, партиската позадина е решавачки фактор за добивање на соба, а единствено реална фер шанса за влегување во студентски дом добивале студентите – деца на самохрани родители и студентите со хендикеп. Ова укажува на неминовната потреба да се искорени изземањето на студентите од нивната шанса за соодветно сместување во домовите, како и на потребата од фокусирање на проблемите кои владеат во студентските домови, нивно решавање и со тоа овозможување на студентски живот каков што секој студент заслужува да искуси.

Секој студент е гласот на иднината и врисок на минатото. Тие се креаторите на сегашноста и белег на историјата. Не туку така треба да се отфрлаат и потценуваат, затоа што ниту една власт, не е доволна свесна за моќта која ја поседуваат студентите, и како за миг можат да ги сменат политичките текови во една држава.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

Устав на Република Македонија

Сагудот на Универзитет „Гоце Делчев“, Штип, Република Македонија

Закон за високо образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 35/2008; 103/2008; 26/2009; 83/2009; 99/2009; 115/2010; 17/2011; 51/2011; 123/2012; 15/2013; 24/2013; 41/2014; 116/2014; 130/2014; 10/2015; 20/2015; 98/2015; 145/2015; 154/2015 и 30/2016)

<<<http://www.euroeducation.net/prof/romco.htm>>> консултирано на ден 21.4.2018

<<<http://prizma.mk/najmasovni-studentski-protesti-sega/>>> консултирано на ден 12.3.2018

Јордановска М., Студентите протестираат: „Вистината е на наша страна“, 2014, декември, Извор: <http://prizma.mk>

<<<http://protestiram.info/?p=86>>> консултирано на ден 12.3.2018

<<<http://faktor.mk/revizorski-izveshtaj-za-studentskite-domovi-haos-vo-podelbata-na-legla-se-spice-vo-kujni-i-ruinirani-sobi/>>> консултирано на ден 15.3.2018